

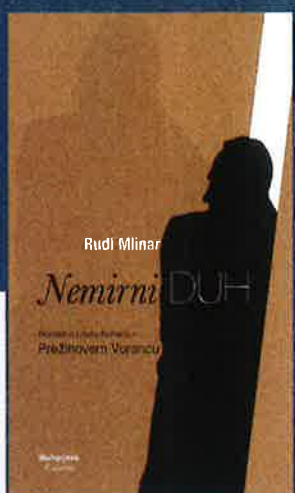
Rudi Mlinar postaja od knjige do knjige bolj prepoznaven in odmeven glasnik svojega koroškega knapovsko-železarsko-kmečkega okolja (r. 1950 na Dolgi Brdi blizu Prevalj). Snov išče zlasti v burni polpreteklosti, občutljiv pa je tudi za socialne in druge stiske našega časa. Prvencu, zbirki črtic iz leta 1984, je sledilo več deset gledaliških in pripovednih besedil, med katerimi so poleg biografskih romanov pomembni še romani *Kjer ptice oneme*, *Ko ni svetela ajda* in *Mati fabrika*. Za svoje izjemno obsežno in raznovrstno delo je Rudi Mlinar prejel vrsto nagrad in priznanj. Biografski roman o Lovru Kuharju – Prežihovem Vorancu so spremljevalci njegovega dela postavili v vrh dosedanjega ustvarjanja.

»Še tako bogata fantazija pisatelja ne more doseči globin, ki jih ponuja resnično življenje.«

RUDI MLINAR

NEMIRNI DUH

Roman o Lovru Kuharju –
Prežihovem Vorancu
Mohorjeva Celovec,
2022, t. v., 408 str., 29,90 €

Bukla: Od kod odločitev za tako zahteven žanr, kot je biografski roman? Po preselitvi v Brežice ste iz Koroške prinesli zamisli za upodobitvi življenja in dela Franca Sušnika in Frana Ksaverja Meška, v novem okolju pa ste se približali Maksu Pleteršniku iz Pišec in Janezu Mencingerju, ki je več let preživel v Krškem. A Prežiha ste najbrž ves ta čas tudi nosili v sebi?

Mlinar: Vse, kar je bilo do sedaj izdano (razen zbirke črtic *Pekoče zvezde*), sem napisal v Brežicah, kamor sem se preselil leta 1999. Prvi roman, *Ciril iz Šentanela*, je izšel leta 2004 pri Mohorjevi založbi v Celovcu. Seveda je naslovov še več, sam bi izpostavil roman *Luč v temi*, ki govori o češkem misijonarju Antonu Chráski, delujočem med Slovenci v začetku preteklega stoletja. On je v slovenski jezik prevedel *Sveto pismo*.

Odločitev za pisanje biografskih romanov sem našel v znanem reku, ki popolnoma drži: »Življenje piše najboljše romane.« Še tako bogata fantazija pisatelja ne more doseči globin, ki jih ponuja resnično življenje.

Prežih mi je bil vedno zelo blizu. Moji začetki pisanja so nekako povezani z njegovim imenom, saj sem na literarni natečaj na temo Prežiha, razpisan v Železarni, poslal prispevek, ki je bil izbran kot najboljši. To mi je bila vstopnica na literarno kolonijo izbranih mladih avtorjev. Seveda sta k odločitvi za roman ogromno prispevala njegov opus in moja povezanost s Koroško in Kotljami.

Bukla: Je med Prežihovimi in vašimi pisateljskimi začetki kak enačaj?

Mlinar: Morda. Sam sem namreč začel svoje prve črtice objavljati v tovarniškem glasilu Koroški Fužinar Železarne Ravne, on v glasilu Domači prijatelj, ki ga je na Češkem urejala Zofka Kveder. Njemu sta dajala podporo in spodbudo brata Kotnik, meni najprej pisatelj Leopold Suhodolčan, pozneje Marjan Kolar, tudi urednik moje prve zbirke črtic *Pekoče zvezde*, s hvaležnostjo

pa se spominjam spodbud in napotkov od žal mnogo prezgodaj preminule Mojce Potočnik, ki je bila kot lektorica in novinarka zaposlena v uredništvu Fužinarja.

Bukla: Pri pisanju ste se med viri naslonili tudi na korespondenco. V Vorančevem pismu Francu Kotniku naletimo na imenitno samooceno: »Jaz sem pač tak nemiren element, da moram imeti nekaj, za čemer se ženem – ne pomaga nič.«

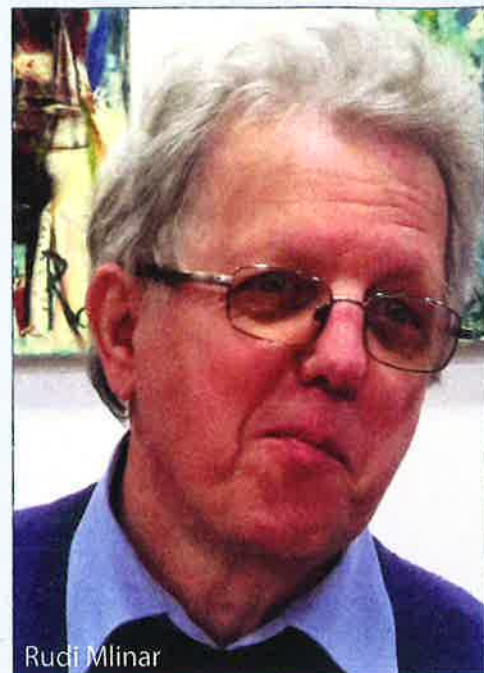
Mlinar: Ta Prežihova samoocena velja za veliko pisateljev, ki čutijo, da morajo v življenju uporabiti ob rojstvu prejete darove. Nikoli ne gre samo za en dar. Prežihu je bil poleg pisateljskega daru položen v zibelko tudi dar za pravičnost, ljubezen do zemlje in še kaj. Iz te njegove ocene je vzeta tudi naslov romana *Nemirni duh*. Če mu je dar za pisanje prinesel zadoščenje in priznanje, pa je bil zaradi drugega daru pregan od doma in je zaradi njega prestal veliko trpljenja in bolečine, navsezadnje je prispeval tudi k njegovi prezgodnji smrti.

Bukla: Poleg obeh staršev ste ob množici življenjskih in političnih sopotnikov veliko pozornosti namenili tudi Vorančevim bratom. Zlasti odnosu z Alojzom, s katerim sta si bila ideološko najbolj vsaksebi, a sta si kljub temu do konca ostala zvesta.

Mlinar: Voranc je bil na vse tri brate, Alojza, Avgusta in Ivana, močno navezan, ne bi mogel reči, da na katerega bolj. Čeprav so si bili različni, da bi si bolj ne mogli biti, je vse vezala ljubezen do matere, očeta in domače zemlje. In ta vez je bila tako močna, da se je nobena ideološka drugačnost (tudi taka, da je bil na eni strani duhovnik Alojz, na drugi komunist Voranc) ni mogla dotakniti, kaj šele uničiti. To je kot drevo, ki širi svoje veje na vse strani, a imajo vse veje izvor v skupnem deblu. Žal se tega v mnogih družinah ne zavedajo. Prežih in njegovi bratje so se.

Bukla: V zadnjih poglavjih večkrat opozarjate na razočaranje bolehnega pisatelja nad nasilnim utrjevanjem nove oblasti v prvih povojnih letih: »Bolelo ga je, ko je gledal, kaj se dogaja, pomagati pa ni mogel ...«

Mlinar: Ne samo v zadnjem obdobju njegovega življenja, Prežih je bil že v ilegali močno

Rudi Mlinar

razočaran nad tistim, kar je on videl v komunizmu in kar je ta delal v praksi povsod, kjer je imel vpliv. Seveda pa je bilo njegovo razočaranje po vojni v naši državi, kjer je oblast prevzela partija, še toliko večje, kajti prav kmetje, za katere se je on najbolj zavzemal, so bili od nove oblasti najbolj prizadeti. A še zelo bolan je opozarjal na krivice in bil zato tudi večkrat opozorjen, grajan in prezrt. Če ga ne bi ščitil sloves priznanega pisatelja in komunista, bi imel zagotovo z novo oblastjo še veliko več težav.

Bukla: Nazadnje ste Prežihu položili v usta za razumevanje njegovega dela pomenljive besede: »Bil sem vse mogoče, delavec, vojak, politik, begunec, pisatelj, a nikoli nisem pozabil, kje so moje korenine, moje korenine so v kmetu.«

Mlinar: To misel je vse življenje nosil v sebi in se po njej tudi ravnal. Na domačo zemljo je bil navezan s tako spoštljivostjo, da se je, čeprav bolan, potem ko je dobil v last domačijo na Preškem vrhu, lotil kmetovanja, ker ni mogel gledati, da bi bila njegova neobdelana. Ni se le sam imel za kmeta, tega so v njem videli tudi drugi, recimo Župančič, ki ga je v uvodu zbirke *Solzice* označil za medveda, ki ne sme biti bolan. Kjer koli se je pojavil med kmeti in delavci, je bil že po videzu eden izmed njih, tako je govoril, tako je čutil in to so ljudje tudi opazili, zato je bil tako priljubljen tudi pri tistih, ki njegovih literarnih biserov niso niti prebrali.